

УДК 004.021

ПОБУДОВА ЛАНЦЮГІВ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ВІДНОШЕННЯМ «ЗА ОЗНАКОЮ СИНОНІМІЇ»

Студ. О.О. Тищенко
Наук. керівник проф. Г.Г. Четверіков
Харківський національний університет радіоелектроніки

Теорія лексикографічних систем за усієї її простоти та стрункості так і залишилася б формальною "в собі і для себе" схемою, коли б не одержала змістових інтерпретацій на конкретному і реальному мовному матеріалі. Проте одержання таких інтерпретацій, має ще й іншу мету – здобуття переконання у тому, що вихідні положення або постулати, які, власне, і склали основу теорії лексикографічних систем, насправді наділені певним онтологічним змістом, без чого неможливо переконатися у життєздатності розвинутої теорії. Такі міркування спонукають до розробки якомога більшого числа застосувань у вигляді Л-систем спеціальних типів, які моделюють ті чи інші класи мовних одиниць, фактів, відношень тощо.

Найперша мета побудови лексикографічних систем є демонстрація змістовності та мовно-інформаційної не тривіальності загальної теорії. При цьому конструювання Л-систем виконуватимуться у різних варіантах: шляхом лінгвістичного аналізу відповідних мовних явищ (у випадку словозмінної та орфоепічної Л-систем) та на основі абстрагування лексикографічних структур із вже існуючих академічних словників, що вийшли друком у серії "Словники України". У такий спосіб для вищезазначених явищ української мови розроблено концептуальні моделі відповідних Л-систем. Явища словозміни та наголосу моделюватимуться в одній елементарній Л-системі, а саме – парадигматично-орфоепічній, де застосовується процедура рекурсивної редукції другого порядку. Для явищ фразеології, синонімії та антонімії конструюються спеціальні елементарні Л-системи. Наступний (і логічний) крок полягатиме у конструюванні спеціального лексикографічного середовища, яке міститиме усі перелічені елементарні Л-системи, що надасть основу для побудови інтеграційної процедури та формування інтегрованої Л-системи, яка поєднуватиме усі зазначені мовні явища та відповідну лексикографічну інформацію.

Далі наведені приклади побудови гіперланцюгів з використанням термінів галузі штучного інтелекту. Елементи ланцюгів зв'язані відношенням синонімії. Побудова ланцюгів здійснюється в такий спосіб: шляхом аналізу словникових дефініцій виділяються типи диференціальних сем, характерних для формул тлумачення іменників і встановлюються типові структури всіх компонентів.

СИСТЕМА → ПОРЯДОК (певним чином зумовлене розташування, розміщення когось, чогось, послідовність чого-небудь) → ЛАД → СИСТЕМАТИЧНІСТЬ → СИСТЕМА → РОЗПОРЯДОК (перев. послідовність чогось) РЕЖИМ (у житті, праці, відпочинку тощо) → ПРАВИЛА (зібрання якихось положень, що визначають порядок чогось) → ПРИПИС, ПРИПИСАННЯ *відше* (встановлений перев. керівними органами) → ПРОЦЕДУРА (офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання, оформлення чогось) → СИСТЕМА

Кожний ланцюг може містити не більш одного циклу, тобто не більш двох співпадаючих слів або словосполучень.